

ישיבת הקיבוץ הדתי – עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא – דף מספר 36

בס"ד, כ"ז באדר שני תשס"ג.

חזרה על פרק המפקיד

א. פתיחה

הצעת היא כי החזרה תתמקד בשלושה מישורים:

- חזרה על הסוגיות שנלמדו.
- גיבוש תמונה שלימה יותר של הבנת דיני שומרים – דבר שקשה לעשות בלימוד הראשוני.
- דין וחשבון מתודולוגי.

ב. דיני שומרים

נקודה יסודית העוברת שחוט השני בחלק מהדיונים שלמדנו נוגעת לראיית יחסי מפקיד ושומר כיחסי אמון המחייבים נאמנות ודיווח של השומר כלפי המפקיד.

• שבועת שומרים:

- * תכני השבועה ומחלוקת הראשונים האם שלשתם עיקר השבועה או האם חלקם מדין גלגול.
- * האם ניתן להישבע שאינו יודע – מחלוקת רמב"ן וראב"ד האם יש חובת דיווח אצל שומר.
- * האם מהווה מעין תשלום – שיטת רבי עקיבא איגר לחלק בין שבועה שיודע ובין שבועה שאינו יודע (לשיטת הרמב"ן) ביחס לזכיית שומר בחפץ.
- זמן התחלת חיובי שומרים – מחלוקת רמב"ן וראב"ד האם החיוב נוצר בשעה שמקבל לשמור או בשעת הפשיעה וכדו'. יסוד המחלוקת הוא האם עצם המציאות של שומרים מחייבת הסבר פשיעה:
- * המחלוקת ביחס לתחלתו בפשיעה וסופו באונס נוגעת להסבר יסוד חיוב פשיעה – האם חייב על האחריות למה שאירע והדיון הוא הגדרת פשיעה (אונס מחמת הפשיעה) או האם פשיעה נכללת תחת משנה מדעת בעל הבית וחייב מעצם העובדה ששינה.
- שליחות יד:
  - * מהות שליחות יד כמעילה – מחלוקת ב"ש וב"ה; על ידי שליח.
  - * התייחסות למצב מיוחד – שימוש חלקי של השומר בחפץ.
  - * חיוב גזילה על ידי שומר.

ג. דין וחשבון מתודולוגי

• משנה:

- * מיקום פרק במסכת – דיון על מיקום הפרקים על שומרים במסגרת מסכת נזיקין, וההפרדה ביניהם.
- * מבנה פרק ושיקולי מבנה – שיקולים קונצפטואליים, סגנוניים, זיקה אפשרית בין סגנון ומיקום משנה ובין מדרש הלכה (המשנה הראשונה בהמפקיד – אלבק והנשקה); עיסוק בהפרדת משניות שליחות יד.
- יחס בבלי וירושלמי:
  - * הסברים שונים להלכות – הסברים שונים ליסוד זכיית השומר בכפל אם משלם. ההבדל ניכר גם בדיון האם מחלוקת ר' יוסי וחכמים במשנה ב' מיושמת גם במשנה א' (בבלי לו:). כמו כן ההבדל ניכר במחלוקת בבלי וירושלמי האם השומר זוכה בכפל כאשר יש עדים על הפשיעה (מצוטט ברשב"א לד.).
  - * מחלוקת בבלי וירושלמי על הסבר הקשר בין שומר שמסר לשומר ובין אין השואל רשאי להשאל.
- מטולטלת הלכתית:
  - * שבועת רב הונא כתגובה לדין המשנה.
  - מעבר מקזואיסטיקה להמשגה:
    - * המשנה הראשונה מנוסחת בסגנון קזואיסטי והסוגייה הראשונה עוסקת ביסוד המושגי שלה.
    - * דיוני הגמרא לד. – המשנה הביאה מקרה אחד והגמרא מרחיבה את הדין על בסיס העיקרון ההלכתי.
- יחסי טקסט – סברה:

ישיבת הקיבוץ הדתי – עין צורים

דף מקורות לשיעור של הרב מאיר ליכטנשטיין

בבא מציעא – דף מספר 36

בס"ד, כ"ז באדר שני תשס"ג.

- * הגמרא לד. מחילה את עיקרון המשנה על מקרים נוספים. אך המשנה הרי הביאה רק מקרה אחד. מדוע הוא נבחר? האין בזה בכדי להקשות על יכולת ההרחבה? מחלוקת תוס' ורמב"ן על דרך יישוב קושיות אלו.
- שיקולי פרשנות:
  - * לוקלי או מכוח שיקולים מיובאים – הסבר מחלוקת ר"י וחכמים במשנה לה: תוס' מציינים שהיו מסבירים בדרך אחת, אך בסוגייה צו: מוכח הסבר אחר. אותו הסבר עוצב מכוח שיקולי הסוגייה שם; מחלוקת תוס' ורמב"ן האם שוכר שאינו יודע נישב איני יודע אם פרעתיך או איני יודע אם הליתני.
  - * לוקלי או ש"ס – מחלוקת ר"ף ותוס' על פירוש תחלתו בפשיעה האם מתייחס לאמור בסוגייה בלבד או האם מתפרש על פי הסוגיות הבאות; האם ניתן לגייס לדיון על תחלתו בפשיעה את המשנה עח אף שהסוגייה לא קושרת אותו לתחלתו בפשיעה.
- נוסח:
  - * מחלוקת תוס' ורמב"ן ביחס לחזרה מהתחייבות האם מגיהים מסברה או בודקים עדי נוסח ומסבירים את הסברה בשלב שני.
  - עיצוב סוגייה:
    - * האיבעיות בגמרא לד בנויות על אדני האיבעיות של רמי בר חמא בפרק השואל.
    - לימוד דיאכרוני או סינכרוני:
      - * מחלוקת רמב"ם ומיוחס לריטב"א על היחס בין שבועת רב הונא ובין שבועת השומרים הכוללת אף היא שבועה שאינה ברשותו.
    - רבדים:
      - * בתוך המשנה – משנת חבית ועיסוק בעמדת ר' יוחנן והאמוראים האחרים בשאלת תרי תנאי וחד טעמא או חד תנא ותרי טעמי.
      - * ניסוח עמדות המיוחסות לתנאים על ידי בעלי התלמוד – דיון הרמב"ן לג: על ניסוח עמדת ר' מאיר ביחס לדבר שלא בא לעולם
      - * ניתוח סוגיות תוך מודעות לריבוד – תחלתו בפשיעה ומודעות לכך שהדיון בצג: אינו מגוף דברי האמוראים אלא מדברי הסתמא (בהתייחס לשאלת הרמב"ן מדוע אינה הוכחה שהלכה כאביי).
      - * "משונה שליחות יד בשומר חנם" – פירוש הביטוי בירושלמי ופירושו על ידי הסתמא בבבלי.
    - למדנות:
      - * גר"ח על שומר שמסר לשומר – ראיית המושגים ומה שמתחת לפני השטח כעיקר.
      - יחס בין מגמת ההלכה ובין המנגנון ההלכתי המבצע אותו. האם יוצרים חפיפה מוחלטת ביניהם או האם המנגנון הופך עצמאי ומיושם אף במקרים החורגים מהמגמה המקורית – דיון הסוגייה על גיזות וולדות במסגרת סוגיית הקנאת כפל, ומחלוקת תוספות ורמב"ם על גיזות וולדות אם הבהמה נמצאה.